

KONFERENSIYALAR.COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**XVI RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

AVGUST, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XVI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 16-son (28-avgust, 2026-yil).– 102 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 26-avgust

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi XVI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

FILOLOGIYA FANLARI

ALEKSANDR NIL PEDAGOGIK KONSEPSIYASI ASOSIDA INGLIZ FILOLOGIYASI TALABALARINING KOMMUNIKATIV VA SHAXSIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Atamirzayev Bahrom Bahodir o'g'li

Namangan davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Email: alisamiyusuf03@list.ru

Tel: 998 95 233-50-00

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi Aleksandr Sazerlend Nilning erkinlik, mas'uliyat, o'zini o'zi boshqarish, demokratik hamkorlik va shaxsning tabiiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga asoslangan pedagogik konsepsiyasini ingliz filologiyasi yo'nalishi talabalarining kommunikativ hamda shaxsiy kompetensiyalarini rivojlantirish jarayoniga nazariy-metodik jihatdan integratsiyalash imkoniyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning konseptual asosini Nilning Summerhill tajribasi, kommunikativ kompetensiyaning Canale-Swain va Celce-Murcia talqinlari, til o'rganish avtonomiyasi bo'yicha Holec, Little va Benson qarashlari hamda o'zini o'zi belgilash nazariyasidagi avtonomiya, kompetentlik va ijtimoiy bog'liqlik ehtiyojlari tashkil etadi. Tezisdagi Nil g'oyalarini oliy ta'limga mexanik ko'chirish emas, balki ularning aksiologik va pedagogik yadrosini filologik ta'limning maqsadlari bilan uyg'unlashtirish zarurligi asoslanadi. Erkin tanlovli kommunikativ topshiriqlar, talaba ovozigacha asoslangan seminarlar, hamkorlikdagi qaror qabul qilish, refleksiv portfoliolar, o'zini va tengdoshini baholash, dialogik muhit hamda psixologik xavfsiz muloqot ingliz filologiyasi talabalarida lingvistik, diskursiv, sotsiomadaniy, strategik va interaktsion kompetensiyalar bilan bir qatorda mustaqillik, mas'uliyat, tashabbuskorlik, o'zini boshqarish va refleksivlikni rivojlantiruvchi pedagogik mexanizmlar sifatida talqin etiladi. Natijada Nil konsepsiyasining zamonaviy kompetensiyaviy yondashuv bilan kesishuvchi jihatlari aniqlanib, ingliz filologiyasi ta'limida talabaning faol subyektivligini kuchaytirishga qaratilgan integrativ yondashuv taklif qilinadi.

Kalit so'zlar: Aleksandr Nil, Summerhill, erkin ta'lim, kommunikativ kompetensiya, shaxsiy kompetensiya, ingliz filologiyasi, talaba avtonomiyasi, o'zini o'zi boshqarish, refleksiya, demokratik ta'lim, ichki motivatsiya.

DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE AND PERSONAL COMPETENCES OF STUDENTS OF ENGLISH PHILOLOGY ON THE BASIS OF ALEXANDER NEEL'S PEDAGOGICAL CONCEPT

Atamirzayev Bahrom Bahodir oglu

Independent researcher at Namangan State University

Annotatsiya. This thesis analyzes the possibilities of theoretically and methodologically integrating Alexander Sutherland Neel's pedagogical concept based on freedom, responsibility, self-management, democratic cooperation and support for the natural development of the individual into the process of developing communicative and personal competencies of students of English Philology. The conceptual basis of the study is formed by Neel's Summerhill experience, Canale-Swain and Celce-Murcia's interpretations of communicative competence, Holec, Little and Benson's views on language learning autonomy, and the needs for autonomy, competence and social connectedness in the theory of self-determination. The thesis argues that it is necessary not to mechanically transfer Neel's ideas to higher education, but to harmonize their axiological and pedagogical core with the goals of philological education. Free-choice communicative tasks, student-voice-based seminars, collaborative decision-making, reflexive portfolios, self- and peer assessment, dialogic environments and psychologically safe communication are interpreted as pedagogical mechanisms that develop independence, responsibility, initiative, self-management and reflexivity in English philology students, along with linguistic, discursive, sociocultural, strategic and interactional competencies. As a result, the intersection of Neel's concept with the modern competency-based approach is identified, and an integrative approach is proposed to strengthen the active subjectivity of the student in the education of English philology.

Kalit so'zlar: Alexander Neel, Summerhill, liberal education, communicative competence, personal competence, English philology, student autonomy, self-management, reflection, democratic education, intrinsic motivation.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ydif-y2026v2i16/n09>

KIRISH

Zamonaviy oliy ta'lim taraqqiyotining asosiy tendensiyalaridan biri bilimlarni reproduktiv o'zlashtirishga yo'naltirilgan an'anaviy modeldan shaxsning kasbiy, kommunikativ, ijtimoiy va metakognitiv imkoniyatlarini kompleks rivojlantirishga qaratilgan kompetensiyaviy paradigmaga o'tish bilan tavsiflanadi. Ayniqsa, ingliz filologiyasi yo'nalishida mazkur o'zgarish alohida ahamiyat kasb etadi, chunki bo'lajak filologning tayyorgarligi faqat til tizimi, adabiyot tarixi yoki nazariy lingvistika bo'yicha bilimlar hajmi bilan emas, balki turli kommunikativ vaziyatlarda maqsadga muvofiq muloqot qila olish, fikrini asoslash, suhbatdosh pozitsiyasini anglash, madaniyatlararo farqlarni hisobga olish, mustaqil ta'lim strategiyalarini tanlash va o'z kasbiy rivojlanishini refleksiv boshqarish qobiliyati bilan belgilanadi. Shu sababli ingliz filologiyasi talabalarida kommunikativ va shaxsiy kompetensiyalarni bir-biridan ajratilgan ikki yo'nalish sifatida emas, balki yagona pedagogik tizimning o'zaro ta'sirlashuvchi komponentlari sifatida shakllantirish masalasi dolzarbdir. Muloqot kompetensiyasi shaxsning tashabbuskorligi, o'ziga ishonchi, mas'uliyat hissi va mustaqil qaror qabul qilish tajribasi bilan qo'llab-quvvatlangandagina barqaror kasbiy sifatga aylanadi; xuddi shuningdek, shaxsiy avtonomiya ham real ijtimoiy va kommunikativ amaliyotda namoyon bo'lmasa, abstrakt sifat darajasida qolib ketadi.

Mazkur muammoni nazariy jihatdan boyitish uchun XX asr demokratik va erkin ta'lim an'alarining yirik vakillaridan biri Aleksandr Sazerlend Neill — o'zbek ilmiy adabiyotlarida ko'pincha Aleksandr Nil shaklida beriladigan pedagog — konsepsiyasiga murojaat qilish muhim metodologik imkoniyat yaratadi. Nilning Summerhill maktabi tajribasi 1921-yildan boshlab shaxs erkinligi, majburlashni kamaytirish, bolalarning o'z hayotiga doir qarorlarda ishtiroki, umumiy yig'ilishlar orqali demokratik boshqaruv, o'z xulqi oqibatlarini uchun javobgarlik va qo'rquvsiz ta'lim muhiti tamoyillarini amaliy sinovdan o'tkazgan tarixiy pedagogik fenomen sifatida tanilgan [1; 3]. Nilning konsepsiyasi dastlab maktab yoshidagi bolalar tarbiyasiga qaratilgan bo'lsa-da, uning pedagogik yadrosida shaxsga munosabatning universal masalalari — erkinlik va mas'uliyat nisbati, tashqi nazorat va ichki o'zini boshqarish, o'qituvchi hokimiyati va o'quvchi subyektivligi, individual tanlov va jamoaviy hayot qoidalari o'rtasidagi muvozanat — mujassam. Shu jihatdan mazkur g'oyalarni zamonaviy oliy ta'limga aynan ko'chirish emas, balki ularning aksiologik, psixologik va didaktik mazmunini qayta talqin qilish ilmiy jihatdan asosli yondashuv hisoblanadi.

Nil pedagogikasining markaziy kategoriyasi erkinlik bo'lib, u tartibsizlik yoki mas'uliyatsizlik bilan tenglashtirilmaydi. Uning "Freedom—Not License!" asari nomining o'ziyoq erkinlik va boshqalarning huquqlariga zarar yetkazuvchi o'zboshimchalik o'rtasidagi chegarani konseptual ravishda ajratishga qaratilgan [2]. Pedagogik nuqtai nazardan bu farq ingliz filologiyasi talabalari uchun ayniqsa muhim: talabani mavzu, matn, kommunikativ rol, loyiha shakli yoki taqdimot usulini tanlash erkinligi o'quv natijalariga befarqlikni emas, balki tanlangan yo'l uchun javobgarlikni kuchaytirishi lozim. Demak, Nil yondashuvidan kelib chiqadigan "erkinlik-mas'uliyat" dialektikasi oliy ta'limda akademik avtonomiyaning pedagogik mexanizmi sifatida talqin qilinishi mumkin. Talabaga tanlov berish bilan birga mezonlarni tushunarli belgilash, qarorning oqibatlarini tahlil qildirish, o'z faoliyatini rejalashtirish va natijasini asoslashga undash uning shaxsiy kompetensiyasini rivojlantiradi.

Bunday tashkil etilgan erkinlik ayni vaqtda kommunikativ faoliyatning tabiiy motivatsiyasini ham oshiradi, chunki talaba o'zi tanlagan mavzu va pozitsiya haqida gapirganda nutqiy tashabbus, argumentatsiya va dialogga kirishish ehtiyoji kuchayadi.

Ingliz filologiyasi ta'limida kommunikativ kompetensiya ko'p komponentli tuzilma sifatida qaraladi. Canale va Swainning klassik ishlari kommunikativ til o'qitishning nazariy asoslarini tizimlashtirib, grammatik bilimning o'zi samarali muloqot uchun yetarli emasligini ko'rsatdi; keyingi modellarda diskursiv, sotsiolingvistik va strategik jihatlar yanada aniqlashtirildi [4]. Celce-Murcia esa kommunikativ kompetensiyani lingvistik, sotsiomadaniy, diskursiv, formulaik, interaksion va strategik komponentlarning o'zaro bog'langan tizimi sifatida qayta ko'rib chiqadi [5]. Ushbu nazariyalar Nilning pedagogik qarashlari bilan to'g'ridan-to'g'ri tarixiy bog'liq emas, biroq ular o'rtasida funksional yaqinlik mavjud: kommunikativ kompetensiya faqat til birliklarini bilishni emas, balki real suhbatga kirishish, tashabbus ko'rsatish, sherikning huquqini tan olish, fikrlar xilma-xilligida kelishuvga erishish va o'z pozitsiyasini mas'uliyat bilan ifodalashni talab qiladi. Nilning demokratik hamjamiyat tamoyili esa aynan shunday ijtimoiy-kommunikativ tajribani ta'lim muhitining doimiy xususiyatiga aylantirishga intiladi. Shu sababli uning g'oyalari ingliz tilini "fan" sifatida emas, balki ijtimoiy harakat va hamkorlik vositasi sifatida o'rganishni kuchaytiruvchi pedagogik fon yaratishi mumkin.

Nil konsepsiyasining ingliz filologiyasi uchun ikkinchi muhim jihati — o'quv subyekting ichki motivatsiyasini tan olishdir. Summerhill tajribasida majburlashning qisqartirilishi o'quvchining o'z qiziqishi va ehtiyojlarini anglashiga imkon beruvchi sharoit sifatida ko'rilgan [1]. Zamonaviy motivatsiya psixologiyasida ham avtonomiya, kompetentlik va ijtimoiy bog'liqlik ehtiyojlari o'qishga nisbatan ichkilashtirilgan motivatsiya va farovonlik bilan bog'lanadi [9; 10]. Albatta, Nil va self-determination theory bir xil nazariy maktabga mansub emas; ularni bevosita aynanlashtirish metodologik jihatdan noto'g'ri bo'ladi. Biroq talabanning tanlov huquqi, o'z faoliyatining ma'nosini his qilishi va o'quv jarayonida faol agent sifatida qatnashishi haqidagi g'oyalar o'rtasida konseptual rezonans mavjud. Ingliz filologiyasida bu rezonans o'qish materiallarini differensial tanlash, mustaqil tadqiqot mavzusini belgilash, speaking club yoki debat shaklini birgalikda ishlab chiqish, loyiha rolini tanlash, o'z o'qish maqsadini formulalash kabi amaliyotlarda namoyon bo'lishi mumkin. Bunday amaliyotlar talabanning shaxsiy kompetensiyasi va kommunikativ faolligini bir vaqtda qo'llab-quvvatlaydi.

Til o'rganish avtonomiyasi bo'yicha tadqiqotlar Nil konsepsiyasini ingliz filologiyasi metodikasi bilan bog'lash uchun muhim ilmiy ko'prik vazifasini bajaradi. Holec avtonomiyani o'quvchining o'z ta'limi uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olish qobiliyati sifatida tushuntiradi [6]. Benson esa til ta'limida avtonomiyani o'quv mazmuni, jarayonlari va kognitiv boshqaruv ustidan o'quvchi nazoratining turli shakllari bilan bog'lab, bu tushunchaning siyosiy va ijtimoiy o'lchamlariga ham e'tibor qaratadi [8]. Little ta'limdagi avtonomiya mutlaq yakkalanish emas, balki dialog va o'zaro bog'liqlikda rivojlanishini ko'rsatadi [7]. Aynan shu nuqta Nilning demokratik jamoa tajribasi bilan muhim tarzda kesishadi: erkinlik individual izolyatsiya emas, balki boshqalar bilan bir makonda o'z huquq va majburiyatlarini muvofiqlashtirishdir. Ingliz filologiyasi auditoriyasida avtonomiya ham "o'qituvchi hech narsaga aralashmaydi" degan model emas; aksincha, o'qituvchi nazorat qiluvchi markazdan pedagogik fasilitatorga aylanib, talabani maqsad qo'yish, resurs tanlash, mezon ishlab chiqish, o'z natijasini baholash va kerak bo'lganda yordam so'rashga o'rgatadi.

Shu asosda Nil konsepsiyasini filologik ta'limga integratsiyalashning birinchi pedagogik mexanizmi tanlovga asoslangan kommunikativ faoliyatni tashkil etish deb belgilanishi mumkin. Masalan, bir xil til maqsadiga xizmat qiluvchi topshiriqlar turli mazmuniy yo'llar orqali bajarilishi mumkin: talaba ijtimoiy masala bo'yicha debat, adabiy qahramon nomidan monolog, ilmiy tezisga og'zaki taqriz, podkast ssenariysi yoki intervyu shaklini tanlaydi. Bunda erkinlik o'quv maqsadini bekor qilmaydi; barcha variantlar aniq kompetensiya indikatorlariga — dalillash, diskursni tashkil etish, vaziyatga mos registr tanlash, suhbatdoshga javob qaytarish, strategik kompensatsiya va leksik-grammatik aniqlikka — bog'lanadi. Talaba formatni tanlagani uchun o'z kommunikativ mahsulotiga ko'proq egalik hissini sezadi, o'qituvchi esa baholash mezonlarining shaffofligi orqali mas'uliyatni ta'minlaydi. Nilning erkinlik haqidagi pozitsiyasini oliy ta'limda aynan shu tarzda qayta talqin qilish mumkin: pedagogik erkinlik mezonisizlik emas, balki maqsad va talablar doirasida ma'noli tanlov imkoniyatidir.

Ikkinchi mexanizm — auditoriyada demokratik dialog va birgalikda qaror qabul qilish elementlarini kuchaytirishdir. Summerhilldagi maktab yig'ilishlari Nil konsepsiyasining eng mashhur amaliy komponentlaridan bo'lib, ularda jamoa hayotiga doir masalalar muhokama qilingan va ishtirokchilarning ovozi e'tirof etilgan [1; 3]. Oliy ta'limda bu tajribani to'liq ko'chirish shart emas, ammo seminar qoidalari, guruh loyihasidagi rollar, debat etikasi, baholash rubrikasining ayrim mezonlari yoki mustaqil ish mavzulari yuzasidan talabalarning asoslangan takliflarini muhokama qilish mumkin. Bunday pedagogik amaliyot ingliz filologiyasi talabasini real deliberativ kommunikatsiyaga jalb etadi: u fikr bildiradi, dalil keltiradi, kelishmovchilikni til vositalari bilan boshqaradi, boshqalarning nuqtai nazarini tinglaydi, murosaga kelish yoki o'z pozitsiyasini qayta ko'rib chiqish tajribasini orttiradi. Shu tariqa demokratik ishtirok shaxsiy kompetensiyadagi mas'uliyat va fuqarolik xulqini, kommunikativ kompetensiyadagi interaksion, strategik va sotsiomadaniy qobiliyatlarni birgalikda rivojlantiruvchi tabiiy pedagogik vaziyatga aylanadi.

Uchinchi mexanizm — o'qituvchi va talaba o'rtasidagi munosabatni bir tomonlama nazoratdan dialogik pedagogik sheriklikka o'tkazishdir. Nil an'anaviy avtoritar pedagogikaning qo'rquv, majburiy itoat va kattalar hokimiyatini mutlaq qabul qilishga asoslangan shakllarini keskin tanqid qilgan [1; 2]. Zamonaviy universitetda o'qituvchining ekspertlik va baholash vakolati saqlanadi; biroq bu vakolat talabaning subyektivligini bekor qilmasligi kerak. Ingliz filologiyasi darsida o'qituvchi til me'yori tushuntiruvchi mutaxassis bo'lish bilan birga, kommunikativ jarayonni tashkil etuvchi fasilitator, fikr almashuv madaniyatining modeli va refleksiv teskari aloqa beruvchi hamkor rolini bajaradi. O'qituvchi xatoni shaxsga baho sifatida emas, o'rganish jarayonining diagnostik signali sifatida ko'rsatganda, talaba savol berish va izoh so'rashga ko'proq moyil bo'ladi. Bu esa til o'rganishdagi dialogning sifati va o'zini o'zi baholash ko'nikmalarini oshiradi. Little ta'kidlaganidek, o'quvchi avtonomiyasi ko'pincha o'qituvchi avtonomiyasi va dialogik munosabat bilan bog'liq [7]; demak, Nilning anti-avtoritar g'oyasi zamonaviy metodikada o'qituvchisizlik emas, yangi turdagi pedagogik rahbarlikni anglatadi.

To'rtinchi mexanizm — refleksiya va o'zini o'zi baholashni o'quv jarayonining doimiy komponentiga aylantirishdir. Shaxsiy kompetensiya rivojlanishi uchun talaba faqat faoliyat bajarmasligi, balki nima uchun aynan shunday yo'l tutganini, qaysi strategiya ishlaganini, qaysi qiyinchilik saqlanib qolganini va keyingi bosqichda nimani o'zgartirish kerakligini anglay olishi zarur. Til o'rganish avtonomiyasi konsepsiyalari ham maqsadlarni belgilash, jarayonni

monitoring qilish va natijani baholashni markaziy komponentlar sifatida ko'rsatadi [6; 8]. Nil pedagogikasida tashqi majburlashni kamaytirish ichki o'zini boshqarishning ahamiyatini oshiradi; oliy ta'lim sharoitida bu jarayon refleksiv vositalar bilan metodik jihatdan qo'llab-quvvatlanishi kerak. Masalan, talaba speaking topshirig'idan keyin o'zining kuchli va zaif tomonlarini yozadi, audioyozuvni tahlil qiladi, kommunikativ strategiyalarini belgilaydi, keyingi shaxsiy maqsadini tanlaydi. Yozma ishda esa drafting, peer feedback va self-editing bosqichlari orqali o'z qarorlarini izohlaydi. Refleksiya talabani o'z rivojlanishini "o'qituvchi bahosi"ga bog'liq holatdan "o'z-o'zini boshqariladigan taraqqiyot" holatiga o'tkazadi.

Sakkizinchi mexanizm — baholashning qo'llab-quvvatlovchi va rivojlantiruvchi funksiyasini kuchaytirishdir. Agar baholash faqat tashqi nazorat, xatoni aniqlash va reyting belgilash vositasi bo'lsa, talaba o'qishni ko'pincha baho olish strategiyasiga qisqartiradi. Nilning majburlovchi tashqi nazoratga ehtiyotkor munosabati va zamonaviy avtonomiya nazariyalari baholashni talabani o'z faoliyatini anglashga o'rgatuvchi mexanizm sifatida qayta ko'rish imkonini beradi [2; 6; 8]. Ingliz filologiyasi darslarida mezonlarga asoslangan formative feedback, o'zini o'zi baholash, tengdosh bahosi, qayta topshirish imkoniyati, portfolio va individual rivojlanish izohi kabi shakllar qo'llanishi mumkin. Bu yerda bahoni butunlay bekor qilish nazarda tutilmaydi; aksincha, summativ baholashga olib boradigan jarayonda talabani agentligi oshiriladi. Masalan, taqdimot rubrikasi oldindan muhokama qilinadi, talaba o'z chiqishidan avval maqsad belgilaydi, keyin dalillar asosida o'z natijasini baholaydi va o'qituvchi bilan farqlarni tahlil qiladi. Bunday jarayon mas'uliyat, metakognitsiya va adolat hissini rivojlantirib, baholashni shaxsiy o'sish uchun axborot manbaiga aylantiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Aleksandr Nilning pedagogik konsepsiyasi ingliz filologiyasi talabalarining kommunikativ va shaxsiy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun bevosita tayyor metodika emas, balki zamonaviy kompetensiyaviy ta'limni qayta tashkil etishga imkon beruvchi muhim aksiologik va pedagogik manba sifatida namoyon bo'ladi. Nilning erkinlik, o'zini o'zi boshqarish, demokratik ishtirok, qo'rquvsiz ta'lim muhiti va shaxsning qarori uchun javobgarligi haqidagi g'oyalari [1–3] kommunikativ til o'qitish nazariyalari [4; 5], til o'rganish avtonomiyasi [6–8] hamda avtonomiya va kompetentlikni ichki motivatsiya bilan bog'lovchi zamonaviy psixologik qarashlar [9; 10] bilan konseptual muloqotga kirishganda yangi metodik mazmun kasb etadi. Bu integratsiya ingliz filologiyasi ta'limida til bilimlarini faqat reproduktiv o'zlashtirishdan talabani mustaqil, mas'uliyatli va ijtimoiy jihatdan muvofiqlashtirilgan kommunikativ faoliyatiga o'tishni asoslaydi.

Tahlil natijasida kommunikativ va shaxsiy kompetensiyalarni birgalikda rivojlantirishning asosiy mexanizmlari sifatida ma'noli tanlovga asoslangan kommunikativ topshiriqlar, dialogik seminar va demokratik muhokama, o'qituvchi–talaba pedagogik sherikligi, refleksiv portfolio, o'zini o'zi va tengdoshini mezon asosida baholash, autentik kommunikativ vaziyatlar, hamkorlikdagi loyiha faoliyati hamda psixologik xavfsiz muloqot muhiti ajratildi. Mazkur mexanizmlar talabani lingvistik, diskursiv, sotsiomadaniy, strategik va interaksion qobiliyatlarini rivojlantirish bilan bir qatorda mustaqillik, tashabbuskorlik, mas'uliyat, o'zini boshqarish, refleksivlik va jamoada hamkorlik qilish sifatlarini ham shakllantirishga yo'naltiriladi. Ayniqsa, "erkin tanlov — dialogik hamkorlik — mas'uliyatli faoliyat — refleksiv o'zini boshqarish" sikli Nil g'oyalarini oliy ta'lim sharoitida metodik jihatdan qayta talqin qilishning integrativ modeli sifatida taklif etildi.

Shu bilan birga, Nilning Summerhill tajribasini universitet tizimiga mexanik ko'chirish ilmiy va amaliy jihatdan maqsadga muvofiq emasligi ta'kidlandi. Oliy ta'limda malaka talablari, akademik halollik, kredit-modul tizimi, baholash mezonlari va kasbiy standartlar saqlanadi. Shuning uchun pedagogik erkinlik mezonsizlik yoki o'qituvchi rahbarligidan voz kechish sifatida emas, aniq natijalar doirasida tanlov imkoniyatini kengaytirish, talaba ovozi tan olish, nazoratning bir qismini refleksiya va o'zini boshqarishga aylantirish hamda javobgarlikni ichkilashtirish jarayoni sifatida tushunilishi lozim. Ana shunday muvozanat Nilning "erkinlik — lekin o'zboshimchalik emas" tamoyilini zamonaviy ingliz filologiyasi ta'limiga moslashtirishning eng muhim shartidir.

Kelgusidagi empirik tadqiqotlarda taklif etilgan yondashuvni speaking, academic writing, practical English, literature, translation va language teaching methodology fanlarida tajriba-sinovdan o'tkazish, kommunikativ kompetensiya indikatorlari bilan bir qatorda talaba avtonomiyasi, o'zini o'zi boshqarish, refleksiya va mas'uliyat dinamikasini ham o'lchash maqsadga muvofiq. Shuningdek, pedagogik ta'sirning guruh muhiti, boshlang'ich til darajasi, o'qituvchi fasilitatorlik kompetensiyasi va milliy-madaniy omillarga bog'liqligini tahlil qilish zarur. Umuman, Aleksandr Nil pedagogik merosining ingliz filologiyasi kontekstidagi ilmiy qayta talqini talabaning kommunikativ mahorati bilan shaxsiy yetukligini yagona ta'limiy natija sifatida ko'rishga, ta'lim jarayonini esa nazoratga asoslangan uzatish modelidan mas'uliyatli subyektlikni rivojlantiruvchi dialogik va refleksiv muhitga aylantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Neill A. S. Summerhill: A Radical Approach to Child Rearing. — New York: Hart Publishing Company, 1960. — XXIV, 392 p.
2. Neill A. S. Freedom—Not License! — New York: Hart Publishing Company, 1966.
3. Bailey R. A. S. Neill. — London; New York: Bloomsbury Academic, 2013. — 216 p. — (Bloomsbury Library of Educational Thought).
4. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing // Applied Linguistics. — 1980. — Vol. 1, No. 1. — P. 1–47. — DOI: 10.1093/applin/I.1.1.
5. Celce-Murcia M. Rethinking the Role of Communicative Competence in Language Teaching // Intercultural Language Use and Language Learning / ed. by E. Alcón Soler, M. P. Safont Jordà. — Dordrecht: Springer, 2007. — P. 41–57. — DOI: 10.1007/978-1-4020-5639-0_3.
6. Holec H. Autonomy and Foreign Language Learning. — Oxford: Pergamon Press, 1981. — 53 p. — (Council of Europe Modern Languages Project).
7. Little D. Learning as Dialogue: The Dependence of Learner Autonomy on Teacher Autonomy // System. — 1995. — Vol. 23, No. 2. — P. 175–181. — DOI: 10.1016/0346-251X(95)00006-6.
8. Benson P. Teaching and Researching: Autonomy in Language Learning. — 2nd ed. — Harlow: Pearson Education, 2011. — 296 p.
9. Deci E. L., Ryan R. M. The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior // Psychological Inquiry. — 2000. — Vol. 11, No. 4. — P. 227–268. — DOI: 10.1207/S15327965PLI1104_01.
10. Ryan R. M., Deci E. L. Intrinsic and Extrinsic Motivation from a Self-Determination Theory Perspective: Definitions, Theory, Practices, and Future Directions // Contemporary Educational Psychology. — 2020. — Vol. 61. — Art. 101860. — DOI: 10.1016/j.cedpsych.2020.101860.

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

XVI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI

2026-yil, avgust

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.

XVI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.

2-jild, 16-son (28-avgust, 2026-yil). – 102 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 26-avgust.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.